

ULUSLARARASI SOSYAL ARAŞTIRMALAR DERGİSİ THE JOURNAL OF INTERNATIONAL SOCIAL RESEARCH

Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi / The Journal of International Social Research
Cilt: 13 Sayı: 73 Ekim 2020 & Volume: 13 Issue: 73 October 2020
www.sosyalarastirmalar.com Issn: 1307-9581

UZLAŞMACI VE ÇATIŞMACI SİYASAL SÖYLEMİN SİYASET HAKKINDAKİ ALGIYA ETKİLERİ ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA THE CASE OF EFFECTS OF CONCILIATORY AND CONFRONTATIONAL POLITICAL DISCOURSE ON PERCEPTION OF POLITICS

Hasan GÜLLÜPUNAR*
Esra YILDIRIM**

Öz

İdeolojik seçmen davranışının azalması ve parti bağlılığının zayıflaması seçmen davranışlarını giderek rasyonel temelli bir tercihe dönüşmektedir. Bu dönüşüm bireyin siyasete olan ilgisini ve siyasetle ilgili algısını değiştirmektedir. Siyaseti duygusal bir bağlılıkla değerlendirmek yerine açık, gerçekçi, belgelere ve somut çıktılara dayalı bir eylem olarak görmektedir. Bu durumun yarattığı beklentilere cevap veremeyen siyaset ilgi ve güven kaybıyla karşı karşıya kalmaktadır. Özellikle genç seçmen, siyasetin sorunların çözümü için yegane araç olduğu konusundaki inancını yitirmiştir. Siyaseti sorunlarına çözüm üretecek bir kurum olarak görmekten uzaklaşmaktadır. Dolayısıyla hem siyasette yer almak hem de siyasetle ilgili algılarında olumsuz bir bakış hakim olmaktadır. Bu bakışın oluşmasındaki temel faktörlerden birinin de siyasetin kullandığı dil olduğu söylenebilir.

Bu çalışma uzlaşmacı ve çatışmacı siyasal dilin seçmenin siyasete bakışı üzerindeki etkisini ele almaktadır. Bu amaçla siyasete ilgi, katılım ve güven düzeyi en düşük olduğu söylenebilecek genç seçmenlerin siyasal söyleme bağlı olarak siyaset hakkındaki algıları incelenmiştir. Erciyes Üniversitesi İletişim Fakültesi öğrencilerinin katıldığı ve anket yöntemiyle gerçekleştirilen araştırmada keşfedici model kullanılarak çatışmacı ve uzlaşmacı söylem faktörleri belirlenmiş ve bu faktörlerin araştırmaya katılanların siyasete olan ilgileri üzerindeki etkilerinin ele alınması için neden sonuç ilişkisi belirten araştırma modeli uygulanmıştır. Gerçekleştirilen faktör analizi sonunda uzlaşmacı söylem için "hoşgörü ve sağduyu", "birleştirici" ve "müzakere" faktörleri; çatışmacı söylem için "küçümseme ve kutuplaştırma", "tehdit ve suçlama" ve "yaftalama" faktörleri tanımlanmıştır. Araştırmada genel olarak uzlaşmacı üslubun araştırmaya katılanların siyasetle ilgili olumlu düşüncelerini güçlendirdiği sonucuna varılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Siyasal İletişim, Söylem, Üslup, Uzlaşmacı Söylem, Çatışmacı Söylem.

Abstract

With the decrease in ideological voter behavior and weakening of party loyalty, voter behavior is gradually turning into a rational-based choice. This transformation changes both individuals' interest in politics and their opinions about politics. The individual does not approach politics emotionally. The individual considers politics as an action based on explicit, documentary, realistic and concrete outcomes. Politics that cannot respond to the expectations created by this situation are faced with a loss of interest and trust. Especially young voters lose their belief that politics is the only tool to solve problems. They are losing hope that it is an institution that can provide solutions to the problems of politics. Therefore, a negative view prevails both in the desire of young voters to take part in politics and in their perceptions about politics. It can be said that one of the main factors in the formation of this view is the language used by politics.

This study examines the impact of the conciliatory and confrontational political language on the voters' view of politics. For this purpose, the perceptions of young voters, whose interest, participation and confidence in politics can be said to be the lowest, on politics depending on political discourse were analyzed. Students of Erciyes University Faculty of Communication participated in the study conducted with the survey method. The research identified the factors of confrontational and conciliatory discourse with the exploratory model. In order to examine the effects of these factors on the opinions of the participants about politics, the research model indicating the cause and effect relationship was applied. According to the results of the exploratory factor analysis carried out, while the factors of the conciliatory discourse were identified as "tolerance and common sense", "unifying" and "negotiation", the factors of confrontational discourse were determined as "belittlement and polarization", "threat and blame" and "stigmatization". In the study, it was concluded that the conciliatory wording generally strengthened the positive opinions of the participants about politics.

Keywords: Political Communication, Discourse, Wording, Conciliatory Discourse, Confrontational Discourse,

* Prof. Dr., Süleyman Demirel Üniversitesi, İletişim Fakültesi, ORCID: 0000-0002-6479-6269

** Erciyes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Halkla İlişkiler ve Tanıtım Anabilim Dalı Yüksek Lisans Öğrencisi, ORCID: 0000-0002-9543-739X

1. Giriş

Etimolojik olarak söylem terimi “oraya buraya koşturma”, “gidiş gelişler” anlamlarına gelen Latince “discurrere” kelimesine ve/veya “uzaklaşma”, “eritme”, “yayılma” gibi “discursus” kelimesinin muhtelif versiyonlarına karşılık gelmektedir. Mecazi anlamda ise “özne hakkında uzun uzadıya konuşma”, “bir şey hakkında iletişim” anlamına gelmektedir (Sözen, 1999, 19). İngilizce karşılığı “Discourse” olan söylem kelimesi Merriam Webster’de söylem, sözlü fikir alışverişi, bir düşüncenin resmi ve düzenli bir şekilde ve genellikle genişletilmiş bir anlatımla ifadesi; bağlantılı konuşma veya yazma; konuşma ya da hikaye gibi bir cümleden daha büyük bir dil birimi gibi anlamlarda ifade edilmektedir (Merriam Webster). Türk Dil Kurumu Sözlüğünde ise söylem; ‘söylemiş, söyleniş, sesletim, teleffuz; kalıplaşmış, klişeleşmiş söz, ifade; bir veya birçok cümleden oluşan, başı sonu olan bildiri tez” olarak tanımlanmaktadır (TDK).

Söylem cümlelerin anlamından ziyade sözün anlamıyla ilgili olduğu için dilbilgisine ait kullanımbilimi söylemin bütün yönlerini tam anlamıyla kapsamamaktadır (Meinhof, 2008, 734). Söylem bazı araştırmacılar tarafından konuşma ve yazma eylemleri olarak ele alınırken, bazıları tarafından ise sadece konuşma eylemleri olarak değerlendirilmektedir (Çelik ve Ekşi, 2008, 100). Dolayısıyla söylem basit olarak kullanılan bir dil ve dil pratiğidir. Cümle, paragraf, metin gibi dilin geleneksel öğeleri ile sınırlı değildir. Söylem sosyal, siyasi, kültürel, ekonomik alanlarda olduğu gibi sosyal hayatın bütünüyle ilgilidir. Dildeki bir kavram sözlü, yazılı ve sözsüz metinlere karşılık gelecek şekilde kullanılır. Söylem ideoloji, bilgi, diyalog, anlatım, beyan tarzı, müzakere, güç ve gücün mübadelesiyle eyleme dönüşen dil pratiklerine ilişkin süreç ya da süreçlerin tamamıdır (Sözen, 1999, 21).

Söylem bir metnin, bir konuşmanın yalnızca kullanılan dilin kuramsal ve kuralsal dil yapısıyla değil; o metin ya da konuşmanın sosyal, siyasal, kültürel, ekonomik vb. bütün bağlarıyla incelenmesi ve anlaşılması çabası olarak değerlendirilebilir. Dolayısıyla söylem, farklı alanlarda üretilmiş, söylenmiş bir metnin, bir konuşmanın veya bir sözün içinde bulunduğu bağlamlara odaklanmaktadır. Siyasal alanın pratikleri açısından bakıldığında konuşma ya da söz daha ön plana çıkmaktadır. Sözlü iletişim ve buna dayalı üretimler inceleme konusu olmaktadır. Bu bakımdan bu işin yapılış biçiminin ve kişiye özgü olduğu anlatılması açısından üslup kavramı da kullanılmaktadır. Diğer bir ifadeyle literatürde siyasal söylem ya da siyasal üslup kavramları benzer anlamlarda kullanılmaktadır.

Üslup kelimesinin kökeni Latince’deki “kazık yahut yazmak için ucu sivri alet (kalem)” anlamına gelen “stilus’a ve Grekçe “stylos’a dayanmaktadır. Fransızca’da “Stylistique”, İngilizcede “Style” veya “Stylistics”, Almanca’da “Stilistik”, Arapça’da “üslup” veya “üslübiyat” veyahut “el-üslübiyye ve “el-ilmül-üslüb” kavramlarına karşılık gelmektedir. Türkçe’de ise batı dillerindeki eş anlamlı kelimeleri de karşılayacak şekilde Arapçadan geçmiş alıntı bir kelimedir. Türkçe’de “üslup”, “biçem”, “deyiş”, “özanlatı”, “üslübiyyat”, “üslup bilimi”, “üslup bilgisi”, “üslup ilmi”, “üslupbilim”, “biçem bilgisi”, “biçembilim” ve “deyişbilim” gibi kavramlarla karşılanmaktadır (Çalışkan, 2014, 33-34). Türk Dil Kurumu sözlüğünde üslup kelimesinin anlamı 1. “Anlatma, oluş, deyiş veya yapış biçimi, tarz”; 2. “Bir sanatçıya, bir çağa veya bir ülkeye özgü teknik, renk, biçimlendirme ve söyleyiş özelliği, biçem, stil”; 3. “Sanatçının görüş, duyuş, anlayış ve anlatıştaki özelliği veya bir türün, bir çağın kendine özgü anlatış biçimi, biçem, tarz, stil” şeklinde ifade edilmektedir (TDK). Üslubun “tarz”, “tavır”, “edâ”, “söyleyiş”, “dil ve ifade”, “kişinin veya bir grubun ifade özelliği”, “bir edebî türün söyleniş hususiyeti”, “kelimeleri kullanış”, “bir edebî eserin dil ve ifade yönüyle incelenmesi” gibi karşılıkları da bulunmaktadır. Ancak her terim gibi, tanımlanması için bazı sınırlara ve o sınırlar içinde bir kısım yorumlara tâbi tutulmuş bir kavramdır (Önal, 2008, 32). Genel manada üslup, “izlenen yol, benimsenen tarz” anlamına gelmektedir. Dil ve edebiyatta ise kişinin kendi duyuş, düşünce ve heyecanlarını dile getirme şekli, dili kullanma biçimidir (Durmuş, 2020). Üslup, bir işin yapış biçimi, tarzı, stili gibi kavramlarla eş veya yakın anlamlı bir sözcük olarak kullanılabilir. Siyaset ve üslup ya da siyasî üslup denince de bir siyasetçinin, siyasî eylem olarak nitelendirilebilecek eylemlerini icra ederken sahip olduğu kendine has özellikler bütünü düşünülebilir (Bilgin, 2020). Bu bakımdan üslup sadece söyleyişle, deyişle, konuşmayla, dil ve ifadeyle, dilin kullanımıyla, sözcüklerle ilgili bir kavram olmaktan öte bunları da içererek çok daha genel bir kendine haslığı anlatmaktadır. Bu bakımdan mesaj iletim sürecinde kullanılan dil, ifade, söyleniş ve söyleyiş biçimi gibi anlamlar için “söylem” kelimesinin kullanımı daha özelleşmiş bir tercih olarak değerlendirilebilir.

Bir siyasal aktörün kullandığı söylem, aynı konudaki birçok mesajın yer aldığı siyasal atmosferde seçmenler tarafından kolaylıkla ayırt edilebilmeyi ve buna bağlı olarak siyasal aktörün kendisini daha rahat ifade edebilmesini sağlamaktadır (Başarır, 2015, 88). Bu bakımdan ilettiği mesajlara daha fazla destek bulabilmek için mesaj geçerliliği ile ilgili bazı ölçülere sahip olması gerekir. Sağduyulu bir bakış; mesaja ait argümanların sağlam mantık, güvenilir delil ve otoritelere referans vermesi durumunda güvenilirliğin yükseldiğini söylemektedir. Bu bakımdan çoğu politik aktör; mantık, delil ve otorite onayını bir ölçüde kullanmaktadır (Bennett, 2000, 169). Bu ve benzeri ölçütlerle güvenilirlik kazanma kaygısıyla bir siyasal aktörün politik konuşmalarındaki kavrayış, anlayış ve anlatım farklılığının dışı vurumu onun siyasal söylemini belirginleştirmektedir (Başarır, 2018, 631).

Siyasal söylemin oluşmasında onu üreten siyasetçinin eğitimi, sosyo-ekonomik yapısı, kültürü, içinde bulunduğu ruh hali, niyeti, seçmenlerle ilişki kurma yetenekleri gibi şahsi özellikleri ön plana çıkmaktadır (Aktaş, 2007, 33). Gerek şahsi özellikler gerek içinde bulunulan siyasal atmosfer ve gerekse zamanın geçmiş ve geleceği okuma biçimi bağlamında bir siyasal aktörün kullandığı söylem onun özgünlüğünü yaratmaktadır. Bu özgünlük ise siyasal aktörün kişiliğine ve siyaseti algılayışına gönderme yapmakta ve seçmenlerin onu olumlu ya da olumsuz algılamasına neden olmaktadır (Başarır, 2015, 86).

Siyasal seçimlerde seçmenlerin oyunu alabilmek için hazırlanan siyasal iletişim çalışmalarının rolü şartlara göre değişmektedir. Örneğin liberal demokrasinin hüküm sürdüğü gelişmiş batılı ülkelerde seçmenler kolay kandırılmayan donanımlı varlıklardır. Bu nedenle, bu ülkelerde bir siyasal konuşmanın/mesajın seçmenlerin çoğuyla ilgili olduğunu göstermesi; sosyal gruplar, sınıflar arasındaki sürtüşmeleri azaltması ve herhangi bir grubun dışarıda bırakılmadığını vurgulanması gerekir (Lilleker, 2013, 22). Bu bakımdan gelişmiş liberal demokrasilerde siyasal iknanın temel prensiplerinden birinin rakiplerin eleştirilmesinde aşırıya kaçmamak olduğu söylenebilir. Bunun için sürekli sorunlardan ve rakiplerden bahsetmemek, seçmenleri ve rakipleri aşağılamamak ve sorunları söylerken çözümleri de göstermek gerekmektedir (Çobanoğlu, 2007, 167).

Stratejik bir yaklaşımla siyasal söylem konusuyla ilgili olarak temelde ikili bir ayırım yapmak mümkündür. Bu ayırım, söylem olarak bir siyasal aktörün rakibine odaklanmak yerine kendini anlatmayı tercih ettiği bir yaklaşım olan uzlaşmacı söylemi ve rakibin eksikliklerinden kaynaklanan gücünü önceleyen ve bunu açık olarak dile getiren bir yaklaşımla çatışmacı söylemi kapsamaktadır.

Uzlaşmacı söylemi benimseyen bir siyasal aktör, kampanya sürecinde centilmence bir yarış sürdürür. Rakip aday ya da parti tarafından yapılan eleştirilere hiçbir şekilde karşılık vermeme eğilimindedir. Sadece kendisine yapılan saldırılara sınırlı ölçüde cevap verme stratejisi izleyebilir (Devran, 2004, 137-138). Bu bakımdan uzlaşmacı dil, olumlu bir mesaj stratejisidir. Dolayısıyla olumlu mesaj stratejisi bir siyasal aktörün tanınırlığını artırmak, pozitif liderlik karakterleriyle adayın çağırışım yapmasını sağlamak, adayın seçmenlerin içinden biri olduğunu göstermek, kahraman imajı oluşturmak ve seçmenlerin bir konu hakkındaki görüşüyle adayın görüşlerinin ne kadar uyumlu olduğunu ortaya koymak için yapılır (Johnson Cartee ve Copeland, 1997, 162)

Uzlaşmacı bir söylem birleştirici, kuşatıcı ve seçmenlerin geneline hitap etmesi nedeniyle seçmen davranışları açısından olumlu bir etki yapabileceği gibi, çatışmacı bir söylem de seçmen üzerinde oldukça etkili bir iletişim stratejisidir. Çatışmacı söylemin başarılı olması açısından siyasal yapı, demokratik gelişim ve içinde bulunulan seçim atmosferi oldukça önemlidir. Toplumsal kutuplaşmanın, otoriterliğin, kapalı siyasal sistemin olduğu toplumlarda çatışmacı söylemin daha etkili olabileceği düşünülse de, içinde bulunulan şartlara göre gelişmiş demokrasilerde de etkili bir yöntem olabilmektedir. Önemli olan, çatışmacı söylemin dayandığı temellerin siyasal ve toplumsal yapıya uygun olarak seçilebilmesidir.

Çatışmacı söylem rakip aday ya da parti hakkında sürekli olumsuz mesajlar vermeye dayalıdır. Kampanya sürecinde rakip aday ya da parti gündeme getirilerek onun başarısızlıkları, yetersizlikleri, geçmişteki yanlış icraatları seçmenlere iletilerek rakibe karşı olumsuz bir algı oluşturulur (Devran, 2004, 140). Çatışmacı söylem dürüst, gerçekçi ve inandırıcı olduğu takdirde modern seçim kampanyalarında güçlü bir strateji olarak kullanılabilir (Johnson Cartee ve Copeland, 1997, 167). Diğer bir ifadeyle; saldırı stratejisinden sonuç alabilmek için yapılan saldırının inanılır, açık, mantıklı, belgeye dayalı, zamanında verilmiş, tamamı verilmiş, tamamen doğru, konuyla ilgili ve doğru bir tonlamaya sahip olması gerekir (Faucheux, 2002, 89-91).

Siyasi aktörün politik konuşmalarındaki ötekileştirici ifadeler, nefret söylemleri, kutuplaştırıcı dil örnekleri, rakip liderlere yöneltilmiş olumsuz nitelermeler, toplumun sinir uçlarına dokunan kelime seçimleri, diğer siyasi partileri hafife alan anlatımlar, öfke barındıran söyleyişler, laf dalaşları, meydan okumalar bütünüyle çatışmacı bir üslubun yansımasıdır (Başarır, 2015, 100). Siyasette kullanılan popülist bir

dil çoğunlukla bir çatışmayı yaratmaktadır. Çünkü popülist bir dilde temel olarak ulus ve ulusal kimlik kavramları üzerinde durulur, birliği sağlamak adına ulusal tehditler kullanılır, vaatler aşırı ve radikaldır ve sembolizme yoğun bir şekilde başvurulur (Lilleker, 2013, 220).

Çatışma kavramının anlamı, içinde gerçekleştiği sosyal ve siyasal yapının türüne bağlı olarak anlaşılabilir. Açık toplumlar, kapalı ve otoriter toplumların yapamayacağı bir şekilde çatışmayı hoş görebilir ve ondan faydalanabilir. Çoğulcu yapıya sahip bir toplumda herhangi bir birey bir tartışmada birinin tarafı olurken başka bir tartışmada hasmı olabilir. Dolayısıyla çoğulcu bir tartışma toplumu bir arada tutmaya hizmet eder. Çünkü çatışma tipik olarak genel kabul görmüş ve onaylanmış sosyal kurumlar aracılığıyla çözüme ulaşabilir. Hatta reform için yeni fikirler ve motivasyon kaynağı olabilir (Edgar ve Sedgwick, 2007, 79-80). Bu bakımdan toplumların siyasi gelişmişliklerine göre çatışmacı siyasal söylemin dili değişebilmektedir. Batılı bir demokraside negatif kampanya, siyasi rakibin yönetim biçimine dair davranış veya yetkinliklerindeki zayıflıkları belgelere dayalı olarak vurgulamayı ve yaymayı hedefleyen bir yaklaşım (Lilleker, 2013, 171) iken; kimlik, tanımlanma ve varlıkla ilgili birlik, bütünlük ve ortak meşruiyetin sağlanamadığı toplumlarda, ayrıştırıcı bir dilin ürünü olabilmektedir. Dolayısıyla konuyla ilgili olarak yapılmış olan araştırma sonuçlarının hatırlanma ve inanma oranlarının yüksek olduğunu gösterdiği negatif söylem (Lilleker, 2013, 175); toplumsal yapıya bağlı olarak rekabeti ve beraberinde gelişmeyi tetikleyebileceği gibi, toplumsal parçalanmaya ve toplumsal birlik, bütünlük ve refah açısından bir geriye gidişe de sebep olabilmektedir.

2. Araştırma Soru ve Hipotezleri

Uzlaşmacı ve çatışmacı siyasal söylemin siyaset ve siyasetçi ile ilgili algıları üzerindeki etkilerini ele alan bu araştırmanın araştırma soruları ve hipotezleri aşağıda verilmiştir:

- Uzlaşmacı siyasal üslup türleri nelerdir?
- Çatışmacı üslup türleri nelerdir?

Hipotez 1.

H₀. Uzlaşmacı siyasal üslup araştırmaya katılanların siyaset ve siyasetçi ile ilgili algılarını etkilemez.
H₁. Uzlaşmacı siyasal üslup araştırmaya katılanların siyaset ve siyasetçi ile ilgili algılarını etkiler.

Hipotez 2.

H₀ Çatışmacı siyasal üslup araştırmaya katılanların siyaset ve siyasetçi ile ilgili algılarını etkilemez.
H₁ Çatışmacı siyasal üslup araştırmaya katılanların siyaset ve siyasetçi ile ilgili algılarını etkiler.

3. Yöntem

Keşfedici araştırma modeli bir araştırmada ele alınan problemle ilgili değişkenlerin tanımlanmasını sağlarken, neden sonuç ilişkisi belirten araştırma modeli ise iki veya daha fazla değişken arasındaki neden sonuç ilişkisini ortaya koymak için kullanılır (Kurtulmuş, 2006, 19-21). Dolayısıyla bu araştırmada uzlaşmacı ve çatışmacı söylem boyutlarının belirlenmesi amacıyla keşfedici araştırma modeli; bu söylem türlerinin araştırmaya katılanların siyasete dönük algıları üzerindeki etkisinin incelenmesi için ise neden sonuç ilişkisi belirten araştırma modeli kullanılmıştır.

3.1. Araştırmanın Uygulanması, Evren ve Örneklem

Araştırma Erciyes Üniversitesi İletişim Fakültesi'nde uygulanmıştır. Fakültede yaklaşık 2 bin öğrenci bulunmaktadır. Araştırma örnekleme belirlenirken daha önceki siyasal seçimlerde oy kullanma davranışında bulunmuş öğrenciler tercih edilmiştir. Bu bağlamda kolayda örneklem yöntemiyle toplam 260 öğrenciyle görüşme gerçekleştirilmiştir.

3.2. Veri Toplama Araçları

Araştırma verileri hazırlanmış olan bir soru formu aracılığıyla toplanmıştır. Soru formu 3 bölümden oluşmaktadır. İlk bölüm toplam 40 maddeden oluşan çoklu bir ölçektir. Çoklu ölçekler, çoğunlukla tek boyutlu olarak ölçülmesi mümkün olmayan çok boyutlu kavramların ölçülmesinde kullanılan, birden çok maddeden meydana gelen ve bu maddelerin aynı ölçeğe göre değerlendirildiği ölçeklerdir (Çoşkun, Altunışık, Bayraktaroğlu ve Yıldırım, 2015, 117). Dolayısıyla ölçekte uzlaşmacı siyasal söylemle ilgili 20 madde ve çatışmacı siyasal söylemle ilgili 20 madde bulunmaktadır. Bu maddeler oluşturulurken ilgili literatürden ve lider üslubunun seçmen davranışına etkisiyle ilgili olarak Başarır (2015, 195) tarafından yapılan araştırmanın soru formundan yararlanılmıştır.

Araştırma soru formunun ikinci bölümünde araştırmaya katılanların siyaset ve siyasetçiye olan algılarının tanımlanması amacıyla 12 madde yer almaktadır. Bu maddelerin 6'sı araştırmaya katılanların siyaset ve siyasetçi ile ilgili olumlu; diğer 6'sı ise olumsuz algılarını tanımlamak üzere hazırlanmıştır. Araştırma soru formunun üçüncü bölümü ise sosyo-demografik değişkenler ve araştırmaya katılanların siyasal davranışlarıyla ilgili kategorik ölçeklerden oluşmaktadır.

Araştırma soru formunun birinci ve ikinci bölümünde cevaplar 5'li Likert Ölçeğiyle alınmıştır. Alınan değerler; 1 "kesinlikle katılmıyorum", 2 "katılmıyorum", 3 "kararsızım", 4 "katılıyorum", 5 "kesinlikle katılıyorum" olarak tanımlanmıştır. Dolayısıyla ölçeğin 5 değere ve 4 aralığa sahip olması nedeniyle ($4/5=80$) 1,00 - 1,80 arası "kesinlikle katılmıyorum", 1,81-2,60 arası "katılmıyorum", 2,61- 3,40 arası "kararsızım", 3,41-4,20 arası "katılıyorum" ve 4,21-5,00 arası "kesinlikle katılıyorum" olarak tanımlanmıştır.

3.3. Verilerin Analizi ve Kullanılan Testler

Araştırma verileri SPSS programıyla analiz edilmiştir. Çatışmacı ve uzlaşmacı söylemin boyutlarının belirlenmesi için Keşfedici Faktör Analizi, söylem türlerinin araştırmaya katılanların siyaset ve siyasetçiyle ilgili algıları üzerine olan etkilerinin incelenmesi için Çoklu Doğrusal Regresyon Analizi ve değişkenlerin istatistiksel dağılımlarının yapılabilmesi için betimleyici istatistikler kullanılmıştır.

4. Bulgular ve Yorum

4.1. Betimleyici İstatistikler

Araştırmaya katılanların yüzde 43'ünü erkekler, yüzde 57'sini ise kadınlar oluşturmaktadır. Siyasete hiç ilgi duymadığını söyleyenlerin yüzde 21.6, biraz ilgili olduğunu söyleyenlerin yüzde 27.1, orta düzeyde ilgili olduğunu söyleyenlerin yüzde 38.4 ve çok ilgili olduğunu söyleyenlerin yüzde 12.9 olduğu araştırmada kendisini "milliyetçi" olarak tanımlayanlar yüzde 35, sosyalist olarak tanımlayanlar yüzde 14.5, İslamcı olarak tanımlayanlar yüzde 7.3, muhafazakar olarak tanımlayanlar yüzde 4.1, liberal olarak tanımlayanlar yüzde 3.6 ve diğer olarak tanımlayanlar ise yüzde 3.6 oranındadır. Siyasi görüşünün olmadığını söyleyenlerin oranı ise yüzde 33,2'dir.

4.2. Uzlaşmacı Söylem

Uzlaşmacı söylem ile ilgili olarak hazırlanmış olan araştırma soru formunda "hoş görme", "sağduyu", "birleştirme" ve "müzakere" kavramları çerçevesinde toplam 20 madde faktör analizine tabi tutulmuş ve ana grup ile maddeler arasında anlamlı ($p=,000$) bir farkın olduğu görülmüştür. Toplam 17 maddenin faktörlere ayrıldığı analizde Kaiser Meyer-Olkin (KMO) Örneklem Yeterliliği Ölçütü 0,894 olarak gerçekleşmiştir. Bu değer çok iyi olarak tanımlanabilecek bir örneklem yeterliliği ölçütünü ifade etmektedir (Kalaycı, 2006, 322). Toplam varyansın yüzde 55.649'unun açıklandığı analizde, faktörlere ayrılan 17 maddenin güvenilirlik değeri (α)0,894 olarak gerçekleşmiştir. Dolayısıyla toplanan verilerin yüksek derecede bir güvenilirlik değeri oluşturduğu söylenebilir (Kayış, 2006, 405).

Tablo 1: Uzlaşmacı Söylem Faktörleri

MADDELER	A.O	SS	F. Yüğü		
			1	2	3
Faktör 1: HOŞGÖRÜ VE SAĞDUYU					
Rakip liderlerden bahsederken her zaman saygı belirten ifadeler kullanılıyor. (Madde 3)	1,9722	1,15705	,768	,132	,196
Destek alınmayan toplumsal kesimlere saygı duyulduğu açıklanıyor. (Madde 2)	2,4028	1,20842	,680	,221	,139
Kendisine yöneltilen eleştiriler hoşgörü ile karşılanıyor. (Madde 1)	2,3426	1,26242	,672	,266	,157
Çeşitli fikirlere anlayış gösterildiği beyan ediliyor. (Madde 4)	2,2824	1,12430	,647	,253	,122
Konuşmalar, zarafet ve nezaket sınırları içerisinde yapılıyor. (Madde 8)	1,9676	1,14683	,634	,337	,288
Rakip liderle laf dalaşına girmekten çekiniliyor. (Madde 7)	1,7269	1,15514	,627		,179
Rakiplerinden gelen gereksiz eleştirilere, hemen cevap verilip aynı seviyeye düşülüyor. (Madde 9)	2,1157	1,16560	,625	,277	,277
Siyasi rakip konumundaki liderlerin kusurları örtülüyor. (Madde 5)	2,0602	1,38802	,555	-,253	,222
Aritmetik Ortalama	2,1304				
Faktör 2: BİRLEŞTİRİCİ					
Milli birlik ve beraberlik konuşmalarda vurgulanıyor. (Madde 16)	3,2731	1,30274		,758	,172
Her türlü inanca saygı gösterildiği sözlerde vurgulanıyor. (Madde 18)	2,9259	1,37894	,359	,731	
Eşitlik, kardeşlik gibi kelimeler kullanarak her kesimin kucaklandığı söyleniyor. (Madde 20)	3,1019	1,32903	,279	,720	
Toplum tarafından sevilen, tarihi şahsiyetleri kendilerine örnek aldıkları ifade ediliyor. (Madde 17)	3,1250	1,23820		,608	,350
Yumuşak bir dille sevgi, saygı kelimeleri kullanılıyor. (Madde 19)	2,5972	1,33636	,404	,603	,309
Aritmetik Ortalama	2,9895				
Faktör 3: MÜZAKERE					
Daha önce dile getirilen sözlerden ötürü özür dileniyor. (madde 12)	2,2685	1,20546	,392	,160	,692
Kamuyunda tepki çeken görüşlerinden geri dönebiliyor. (madde 10)	2,7037	1,20664	,100	,158	,677
Başka partilerin liderlerine çekinmeden teşekkür ediliyor. (madde 13)	2,1944	1,16905	,520		,629
Rakibiyle tartışma platformunda karşılıklı tartışabiliyor. (madde 14)	2,6111	1,31774	,258	,192	,583
Aritmetik Ortalama	2,4717				
Öz değer (Eigenvalues)			4,290	2,909	2,261
Varyans (%)			25,238	17,109	13,302
Toplam Varyans (%)					55,649
Faktör Güvenilirlikleri (Cronbach's Alpha)			0,860	0,813	0,738
Genel Güvenilirlik (Cronbach's Alpha)					,894
KMO Measure of Sampling Adequacy	0,907				
Bartlett's Test of Sphericity					$X^2=1474,310$; $df= 136$; $p=,000$

Uzlaşmacı söylemin ilk faktörü 8 maddeden oluşmaktadır. Siyasi rakipler için saygının, nezaketin, eleştiriye karşı hoşgörünün ifade edildiği maddelerin toplandığı bu faktör "hoşgörü ve sağduyu" olarak tanımlanmıştır. Toplam varyansın 25,238'inin açıklandığı bu faktörün güvenilirlik değeri (α)0,860, özdeğeri ise 4.290 olarak gerçekleşmiştir. En yüksek faktör yükünün 0,768, en düşük faktör yükünün ise 0,555 olduğu faktördeki maddelerin aritmetik ortalaması 2,103 olarak gerçekleşmiştir. Bu değer, araştırmaya katılanların siyasi liderlerin genelde hoşgörü ve sağduyulu bir siyasi söylem kullanmadıklarına inandıklarını göstermektedir (Tablo 1).

Uzlaşmacı söylem ile ilgili ikinci faktör 5 maddeden oluşmuş ve "birleştirici" başlığıyla isimlendirilmiştir. Özdeğeri 2,909 olan ve toplam varyansın yüzde 17,9'unun açıklandığı faktörün güvenilirlik değeri (α)0,813'tür. En yüksek faktör yükü (,758) "Milli birlik ve beraberlik konuşmalarda vurgulanıyor" maddesinde; en düşük faktör yükü (,603) ise "Yumuşak bir dille sevgi, saygı kelimeleri kullanılıyor." maddesinde gerçekleşmiştir. Faktörde yer alan maddelerin 5'li Likert Ölçeğinde aritmetik ortalaması 2,989'dur. Bu değer, araştırmaya katılanların siyasilerin konuşmalarında birleştirici bur üslup kullanmasıyla ilgili genellikle kararsızlık düzeyinde fikir belirttiğini göstermektedir (Tablo 1).

Toplam 4 maddeden oluşan üçüncü faktör "müzakere" başlığıyla tanımlanmıştır. Faktörün özdeğeri 2.261, toplam açıkladığı varyans yüzde 13.302 ve güvenilirliği (α)0,738'dir. En yüksek faktör yükü (,692) "Daha önce dile getirilen sözlerden ötürü özür dileniyor" maddesinde, en düşük faktör yükü (,583) ise "Rakibiyle tartışma platformunda karşılıklı tartışabiliyor." maddesinde oluşmuştur. Faktörde yer alan maddelerin aritmetik ortalaması 2.471'dir. Bu değer, araştırmaya katılanların bu faktörde yer alan maddelere genel olarak "katılmıyorum" yönünde cevaplar verdiğini göstermektedir. Diğer bir ifadeyle, araştırmaya katılanların siyasi söylemlerde müzakereci bir üslubun olduğu görüşünü desteklemedikleri söylenebilir (Tablo 1).

4.3. Çatışmacı Söylem

Araştırma soru formunda siyasilere kullandığı çatışmacı söylemle ilgili toplam 20 madde bulunmaktadır. Bu maddelerden 5’li Likert Ölçeğiyle elde edilen verilerin faktör analizi sonucunda toplam 17 madde faktörlere ayrılmıştır. Yapılan analizde ana grup ile maddeler arasında anlamlı bir farkın ($p=,000$) olduğu görülmüştür. Toplam varyansın yüzde 62,899’unun açıklandığı analizde Kaiser Meyer-Olkin (KMO) Örneklem Yeterliliği Ölçütü 0,922 olarak gerçekleşmiştir. Bu değer eldeki veri setinin faktör analizi yapmak için oldukça iyi olduğunu göstermektedir (Kalaycı, 2006, 322). Faktörlere ayrılan maddelerin güvenilirlik değeri ise (α)0,923’olarak gerçekleşmiştir.

Tablo 2: Çatışmacı Söylem Faktörleri

MADDELER	A.O	SS	F. Yüklü		
			1	2	3
Faktör 1: KÜÇÜMSEME VE KUTUPLAŞMA					
Bir kimsenin kötülüğünü, mutsuzluğunu istemeye yönelik duygu (Nefret) açıklanıyor. (Madde 38)	3,4273	1,31002	,816	,235	
Toplumsal yapı içerisinde kışkırtma çıkarabilecek sözler kullanılıyor. (Madde 37)	3,6955	1,26887	,768	,342	,131
Dinleyicilerine yönelik, emir ve direktif barındıran cümleler kuruluyor. (Madde 34)	3,3045	1,29734	,757	,211	,158
Konuşma sırasında dinleyenler azarlanıyor. (Madde 33)	2,6318	1,33990	,723		
Bir kimsenin, bir şeyin, bir durumun, gülünç, kusurlu, eksik vb. yönleri küçümseyerek eğlence konusu haline dönüştürülüyor. (Madde 35)	3,3500	1,35156	,714	,353	
Kutuplaştırıcı dil kullanılıyor. (Madde 36)	3,5955	1,34299	,691	,415	,174
Toplumun belirli bir kesimine karşı duyulan öç alma hissi, açıkça belirtiliyor. (Madde 40)	3,4864	1,32237	,668	,222	,272
Toplumun sinir uçlarına dokunacak ifadeler yer veriliyor. (Madde 39)	3,7000	1,21294	,663	,144	,270
Aritmetik Ortalama	3,3611				
Faktör 2: SUÇLAMA VE TEHDİT					
Konuşmalarında sürekli ses tonu yükseliyor. (Madde 28)	4,0182	1,17416	,172	,749	,287
İnce anlamlı, düşündürücü ve şakalı sözlerle (nükte) diğer liderlerin konuşmaları hafife alınıyor. (Madde 27)	3,7318	1,08787		,730	
Öfke hissedilen durumlarda, öfkeyi yansıtabilecek ifadeler kullanılıyor. (Madde 31)	3,7864	1,19924	,386	,661	
Konuşma içerisinde suç duyurusu yapılıyor. (Madde 29)	3,6455	1,17498	,349	,655	,295
Örgüt üyesi olma, çete gibi sözler sıklıkla kullanılıyor. (Madde 30)	3,8545	1,19997	,297	,627	,326
Aritmetik Ortalama	3,7646				
Faktör 3: YAFTALAMA					
Öteki liderlere yönelik hakaret barındıran ifadeler kullanılıyor. (madde 22)	3,6591	1,32664	,218	,175	,778
Diğer liderlerden bahsederken isimlerinin önüne olumsuz çağrışım yapacak nitelermelerde bulunuluyor. (madde 21)	3,5682	1,35144		,185	,735
Kendisine oy vermeyen seçmenlere yönelik yaftalamalarda bulunuluyor. (madde 23)	3,3455	1,37117	,517		,636
Rakip liderler, değersiz gösterilip, kötüleniyor. (madde 24)	3,8091	1,28919	,220	,513	,614
Aritmetik Ortalama	3,5756				
Öz değer (Eigenvalues)			4,985	3,265	2,443
Varyans (%)			29,321	19,207	14,372
Toplam Varyans (%)					62,899
Faktör Güvenilirlikleri (Cronbach’s Alpha)			,904	,831	,774
Genel Güvenilirlik (Cronbach’s Alpha)					,923
KMO Measure of Sampling Adequacy					,922
Bartlett’s Test of Sphericity	$\chi^2=2059,751; df=136; p=,000$				

Toplam 8 maddenin yer aldığı ilk grup “küçümseme ve kutuplaşma” faktörü olarak tanımlanmıştır. Toplam varyansın yüzde 29.321’inin açıklandığı “küçümseme ve kutuplaşma” faktörünün özdeğeri 4.985, güvenilirliği ise (α)0,904’tür. En yüksek faktör yükü (.816) “Bir kimsenin kötülüğünü, mutsuzluğunu istemeye yönelik duygu (nefret) açıklanıyor.” maddesinde, en düşük faktör yükü (.663) ise “Toplumun sinir uçlarına dokunacak ifadeler yer veriliyor.” maddesinde gerçekleşmiştir. Bu faktörde yer alan maddelerin 5’li Likert Ölçeğinde aritmetik ortalaması ise 3,361’dir. Bu değer ölçekteki “kararsızlık aralığında yer alsa da “katılıyorum” aralığının (3.401- 4.200) alt sınırına çok yakın bir değeri ifade etmektedir. Dolayısıyla küçümseme ve kutuplaştırma söyleminin siyasilere tarafından kullanıldığı konusuna araştırmaya katılanların “katılıyorum” yönünde cevap verdiği söylenebilir (Tablo 2).

Çatışmacı üslupla ilgili toplam 5 maddenin yer aldığı ikinci grup “suçlama ve tehdit” faktörü olarak tanımlanmıştır. Toplam varyansın yüzde 19.207’sinin açıklandığı faktörün özdeğeri 3.265, güvenilirliği

(α)0.831'dir. En yüksek faktör yükü (,749) "Konuşmalarında sürekli ses tonu yükseliyor" maddesinde gerçekleşirken; en düşük faktör yükü (,627) "Örgüt üyesi olma, çete gibi sözler sıklıklar kullanılıyor." maddesinde oluşmuştur. Faktörde yer alan maddelerin aritmetik ortalaması ise 3,764'tür. Bu değer, araştırmaya katılanların genel olarak suçlama ve tehdit faktöründe yer alan maddelere "katılıyorum" şeklinde cevap verdiğini göstermektedir (Tablo 2).

Çatışmacı söylemle ilgili maddelerin yer aldığı faktör analizinin üçüncü grubunda 4 madde yer almaktadır. Bu faktör "yaftalama" olarak tanımlanmıştır. Özdeğeri 2.443, güvenilirliği (α)0,774 olan "yaftalama" faktörü toplam varyansın yüzde 14.372'sini açıklamaktadır. "Öteki liderlere yönelik hakaret barındıran ifadeler kullanılıyor." maddesi en yüksek faktör yüküne (,778), "Rakip liderler, değersiz gösterilip, kötüleniyor." maddesi en düşük faktör yüküne (,614) sahiptir. Faktörde yer alan maddelerin aritmetik ortalaması ise 3.575'tir (Tablo 2). Dolayısıyla araştırmaya katılanların siyasilerin yaftalama üslubu ile ilgili maddelere katılıyorum şeklinde cevap verdikleri söylenebilir.

4.4. Araştırmaya Katılanların Siyaset ve Siyasetçi İle İlgili Düşünceleri

Araştırma soru formunun ikinci bölümünde araştırmaya katılanların siyaset ve siyasetçi ile ilgili düşüncelerinin tanımlanması amacıyla 5'li Likert Ölçeğiyle cevaplar alınan maddelerden oluşmaktadır. Bu maddeler siyaset ve siyasetçi ile ilgili olumlu ve olumsuz algıların tanımlanmasına dayanmaktadır.

Tablo 3: Siyaset ve Siyasetçi İle İlgili Algılar

Maddeler	N	Min.	Maks.	Ortalama	Standart Sapma
Türkiye'deki siyasetin ülkenin sorunlarını çözeceğine inanıyorum.	256	1,00	5,00	2,0195	1,25073
Türkiye'deki siyasetçileri güvenilir buluyorum.	254	1,00	5,00	2,1614	1,34896
Siyasetin toplumu kutuplaştırdığını düşünüyorum.	253	1,00	5,00	3,9289	1,37541
Ülkenin siyasi geleceği adına büyük kaygılarım var.	252	1,00	5,00	3,9722	1,38978
Siyasetin çıkar odaklı olduğunu düşünüyorum.	247	1,00	5,00	4,0891	1,353843
Siyaseti saygın bir meslek olarak görüyorum.	193	1,00	5,00	2,3886	1,32259
Ülkemizdeki siyasetçilerin sözlerine güvenmiyorum.	257	1,00	5,00	3,7743	1,39041
Siyasi bir kimliğim olsun isterim.	256	1,00	5,00	2,4023	1,45462
Herhangi bir siyasi organizasyonda yer almayı istemem.	255	1,00	5,00	3,7059	1,42660
Siyasetin toplumu birleştirici bir rol oynadığını düşünüyorum.	257	1,00	5,00	2,0117	1,26393
Siyasetçilere büyük saygı duyuyorum.	255	1,00	5,00	2,5961	1,30926
Oy kullanma yaşına gelen her vatandaş seçimlerde mutlaka oy kullanmalıdır.	205	1,00	5,00	4,0878	1,36558
Valid N (listwise)	165				

Siyaset ve siyasetçi ile ilgili olumlu algıların ortalamalarına bakıldığında (Tablo 3); araştırmaya katılanların siyaset ve siyasetçi ile ilgili olumlu maddelere genellikle "katılmıyorum" şeklinde cevaplar verdikleri söylenebilir. Buna karşın olumsuz maddelere ise genellikle "katılıyorum" cevabını verdikleri görülmektedir. Örneğin "Türkiye'deki siyasetin ülkenin sorunlarını çözeceğine inanıyorum." algısı 2.019 ve "Siyasetin toplumu birleştirici bir rol oynadığını düşünüyorum." algısı 2.011 ortalamalara sahipken; "Siyasetin çıkar odaklı olduğunu düşünüyorum." algısı 4.089 ve "Ülkenin siyasi geleceği adına büyük kaygılarım var." algısı 3.972 ortalamalarında değerler almıştır.

4.5. Siyasi Söylem Türünün Araştırmaya Katılanların Siyasetle İlgili Düşüncelerine Etkisi

Araştırma soru formunun ikinci bölümünde araştırmaya katılanların siyasetle ilgili düşünceleri hakkında önermeler bulunmakta ve bu önermelere 5'li Likert Ölçeğiyle cevaplar alınmıştır. Yukarıda siyasilerin üsluplarıyla ilgili tanımlanmış olan uzlaşmacı ve çatışmacı üslubun araştırmaya katılanların siyasetle ilgili düşünceleri üzerindeki etkilerinin ele alınabilmesi için regresyon analizi yapılmıştır.

4.5.1. Uzlaşmacı Siyasi Söylemin Araştırmaya Katılanların Siyasetle İlgili Düşüncelerine Etkisi

Siyasetin uzlaşmacı söyleminin araştırmaya katılanların siyaset ve siyasetçi ile ilgili olumlu ve olumsuz algıları üzerindeki etkileri incelendiğinde; genel olarak hoşgörülü ve sağduyulu bir dilin müzakereye dayalı ya da birleştirici üsluba göre siyaset ve siyasetçiye olan algıda daha anlamlı bir açıklayıcı olduğu söylenebilir. Uzlaşmacı söylem türleri siyaset ve siyasetçiye olan olumlu algılar üzerinde olumsuz algılara göre daha fazla anlamlı bir etki oluşturmaktadır. Bun yanında genellikle uzlaşmacı söylem türleri siyaset ve siyasetçiye dönük olumlu algılar üzerinde pozitif yönlü, olumsuz algılar üzerinde ise negatif yönlü bir etki yapmaktadır.

Tablo 4: Siyasetle İlgili Düşünceler ve Uzlaşmacı Söylem

		Tolerance	VIF	
Türkiye'deki Siyasetin Ülkenin Sorunlarını Çözeceğine İnanıyorum	= 0,45	+ ,316 Hoşgörü ve Sağduyu (.000)	,530	1,886
		+ ,119 Birleştirici (.090)	,708	1,412
		+ ,170 Müzakere (.036)	,535	1,867
		$R^2=,271; F_{(3-213)}=25,974; P=,000; DW:2,074$		
Türkiye'deki siyasetçileri güvenilir buluyorum.	= 0,677	,431 Hoşgörü ve Sağduyu (.000)	,528	1,894
		+ ,190 Birleştirici (.011)	,708	1,412
		-205 Müzakere (.017)	,533	1,877
		$R^2=,190; F_{(3-211)}=16,299; P=,000; DW:1,907$		
Siyasetin Toplamı Kutuplaştırdığını Düşünüyorum	= 4,583	-,160 Hoşgörü ve Sağduyu (.091)	,524	1,909
		+ ,017 Birleştirici (.836)	,710	1,409
		-042 Müzakere (.652)	,530	1,886
		$R^2=,033; F_{(3-211)}=2,381; P=,071; DW:1,994$		
Ülkenin Siyasi Geleceği Adına Büyük Kaygı Duyuyorum	= 4,995	-,067 Hoşgörü ve Sağduyu (.473)	,534	1,871
		+ ,032 Birleştirici (.687)	,717	1,394
		-169 Müzakere (.067)	,544	1,839
		$R^2=,056; F_{(3-209)}=4,070; P=,008; DW:1,821$		
Siyasetin Çıkar Odaklı Olduğunu Düşünüyorum	= 4,963	-,259 Hoşgörü ve Sağduyu (.006)	,526	1,901
		+ ,092 Birleştirici (.259)	,700	1,428
		,071, Müzakere (.450)	,514	1,947
		$R^2=,073; F_{(3-206)}=5,308; P=,002; DW:2,065$		
Siyaseti Saygın Bir Uğraş Olarak Görüyorum	= 1,319	,237 Hoşgörü ve Sağduyu (.022)	,519	1,926
		+ ,049 Birleştirici (.579)	,700	1,429
		,052 Müzakere (.602)	,552	1,812
		$R^2=,092; F_{(3-168)}=5,583; P=,001; DW:1,854$		
Ülkemizdeki Siyasetçilerin Sözlerine Güvenmiyorum	= 4,564	-,150 Hoşgörü ve Sağduyu (.105)	,530	1,887
		+ ,027 Birleştirici (.739)	,709	1,410
		-096 Müzakere (.297)	,535	1,871
		$R^2=,045; F_{(3-214)}=3,321; P=,021; DW:2,059$		
Siyasi Bir Kimliğim Olsun İsterim	= 1,434	,200 Hoşgörü ve Sağduyu (.031)	,532	1,879
		+ ,026 Birleştirici (.747)	,709	1,411
		,024 Müzakere (.791)	,536	1,866
		$R^2=,053; F_{(3-212)}=3,927; P=,009; DW:1,906$		
Herhangi bir siyasal organizasyonda yer almayı istemem	= 3,642	,024 Hoşgörü ve Sağduyu (.802)	,531	1,883
		+ ,011 Birleştirici (.897)	,709	1,410
		-014 Müzakere (.883)	,535	1,870
		$R^2=,001; F_{(3-212)}=,038; P=,990; DW:1,905$		
Siyasetin toplumda birleştirici bir rol oynadığını düşünüyorum	= ,514	,286 Hoşgörü Sağduyu (.001)	,531	1,882
		+ ,034 Birleştirici (.645)	,711	1,407
		,219 Müzakere (.010)	,536	1,866
		$R^2=,196; F_{(3-213)}=17,059; P=,000; DW:2,008$		
Siyasetçilere Büyük Saygı Duyuyorum	= ,656	,206 Hoşgörü ve Sağduyu (.014)	,535	1,870
		+ ,097 Birleştirici (.181)	,707	1,415
		,259 Müzakere (.002)	,539	1,855
		$R^2=,233; F_{(3-211)}=21,069; P=,000; DW:1,983$		
Oy Kullanma Yaşına Gelen Her Vatandaş Seçimlerde Mutlaka Oy Kullanmalıdır	= 3,373	,013 Hoşgörü ve Sağduyu (.897)	,514	1,946
		+ ,152 Birleştirici (.086)	,711	1,407
		,030 Müzakere (.771)	,532	1,881
		$R^2=,031; F_{(3-180)}=1,883; P=,134; DW:1,918$		

P değerleri parantez içinde verilmiştir.

Analiz sonuçları uzlaşmacı söylemin "Türkiye'deki siyasetin ülkenin sorunlarını çözeceğine inanıyorum.", "Türkiye'deki siyasetçileri güvenilir buluyorum.", "Ülkenin siyasi geleceği adına büyük kaygı duyuyorum.", "Siyasetin çıkar odaklı olduğunu düşünüyorum.", "Siyaseti saygın bir uğraş olarak görüyorum.", "Ülkemizdeki siyasetçilerin sözlerine güvenmiyorum.", "Siyasi bir kimliğim olsun isterim.", "Siyasetin toplumda birleştirici bir rol oynadığını düşünüyorum." ve "Siyasetçilere büyük saygı duyuyorum." algıları üzerinde etkili olduğu şeklinde kurulan modellerin anlamlı ($p < ,050$) olduğunu göstermiştir. Buna karşın "Siyasetin toplumu kutuplaştırdığını düşünüyorum.", "Ülkenin siyasi geleceği adına büyük kaygı duyuyorum.", "Herhangi bir siyasal organizasyonda yer almayı istemem." ve "Oy kullanma yaşına gelen her vatandaş seçimlerde mutlaka oy kullanmalıdır." algıları üzerinde uzlaşmacı söylemin etkili olduğunu ifade eden modellerin ise anlamlı olmadığı ($p > ,050$) görülmüştür (Tablo 4).

Siyasette kullanılan uzlaşmacı söylem araştırmaya katılanların "Türkiye'deki siyasetin ülkenin sorunlarını çözeceğine inanıyorum." algısı üzerinde yüzde 27 oranında anlamlı ($p = ,000$) bir açıklayıcıdır. Uzlaşmacı söylemin boyutları olan hoşgörü ve sağduyulu söylem ile müzakereci söylem türleri siyasetin ülkenin sorunlarını çözeceğine olan inanç üzerinde anlamlı ve pozitif yönlü bir etkidir. Siyasetin Türkiye'nin sorunlarını çözeceğine olan inanç hoşgörü ve sağduyulu söylemde meydana gelecek bir artışta yüzde 31.6, müzakereci söylemde meydana gelecek bir artışta ise yüzde 17 oranında artmaktadır (Tablo 4).

Uzlaşmacı söylem araştırmaya katılanların "Türkiye'deki siyasetçileri güvenilir buluyorum." algısı üzerinde anlamlı ($p = ,000$) bir açıklayıcıdır. Açıklama oranı ise yüzde 19 olarak gerçekleşmiştir. Bu algı üzerinde hoşgörü ve sağduyulu söylem ile birleştirici söylem pozitif yönlü bir etki oluştururken, müzakereci söylem negatif yönlü bir etki oluşturmaktadır. Dolayısıyla hoşgörü ve sağduyulu söylemde meydana gelebilecek bir artış siyasetçilerin güvenilir olduğu algısını yüzde 43.1, birleştirici söylem ise yüzde 19 oranında artırmaktadır. Buna karşın müzakereci söylemde meydana gelebilecek bir artış Türkiye'deki siyasetçilerin güvenilir olduğu algısını yüzde 20 oranında düşürmektedir (Tablo 4).

Yapılan analizde uzlaşmacı söylemin "Siyasetin toplumda birleştirici bir rol oynadığını düşünüyorum" algısı üzerinde anlamlı ($p = ,000$) ve yüzde 19.6 oranında bir açıklayıcı olduğu görülmüştür. Uzlaşmacı söylem türlerinden hoşgörü ve sağduyulu söylem ile müzakereci söylem siyasetin toplumda birleştirici bir rol oynadığı algısı üzerinde anlamlı ve pozitif bir etki oluştururken; birleştirici söylem açısından anlamlı bir etki oluşmamıştır. Buna göre hoşgörü ve sağduyulu söylemde meydana gelebilecek bir artış yüzde 28.6, müzakereci söylemde gerçekleşebilecek bir artış ise yüzde 21.9 oranında siyasetin toplumda birleştirici bir rol üstlendiği algısını artırmaktadır (Tablo 4).

Araştırmaya katılanların "Siyasetçilere büyük saygı duyuyorum." algısı, uzlaşmacı söylem tarafından anlamlı ($p = ,000$) bir şekilde ve yüzde 23.3 oranıyla açıklanmaktadır. Diğer bir ifadeyle siyasetçilere duyulan saygının yüzde 23.3'ünün siyasetçilerin kullandıkları üsluba bağlı olduğu söylenebilir. Hoşgörü ve sağduyulu söylem ile müzakereci söylem siyasetçiye duyulan saygı algısı üzerinde anlamlı bir etki oluştururken, birleştirici söylem anlamlı bir etki göstermemiştir. Dolayısıyla siyasetçiye duyulan saygı hoşgörü ve sağduyulu söylemde medyana gelebilecek bir artışta yüzde 20.6, müzakereci söylemde gerçekleşebilecek bir artışta ise yüzde 25.9 oranında artmaktadır (Tablo 4).

4.5.2. Çatışmacı Siyasi Söylemin Araştırmaya Katılanların Siyasetle İlgili Düşüncelerine Etkisi

Yapılan analiz, araştırmaya katılanların "Türkiye'deki siyasetin ülkelerin sorunlarını çözeceğine inanıyorum.", Türkiye'deki siyasetçileri güvenilir buluyorum.", "Siyasetin toplumu kutuplaştırdığını düşünüyorum.", "Ülkenin siyasi geleceği adına büyük kaygı duyuyorum.", "Siyasetin çıkar odaklı olduğunu düşünüyorum.", "Siyasetin saygın bir uğraş olduğunu düşünüyorum." ve "Ülkemizdeki siyasetçilerin sözlerine güvenmiyorum." şeklinde tanımlanan algılarının siyasetteki çatışmacı söylem tarafından etkilendiğini ifade eden araştırma modellerinin anlamlı ($p < ,050$) olduğunu göstermiştir. Buna karşın çatışmacı söylemin "Siyasi bir kimliğim olsun isterim.", "Herhangi bir siyasal organizasyonda yer almayı istemem.", "Siyasetin toplumda birleştirici bir rol oynadığını düşünüyorum.", "Siyasetçilere büyük saygı duyuyorum." ve "Oy kullanma yaşına gelen her vatandaş seçimlerde mutlaka oy kullanmalıdır." algılarını etkilediği şeklinde kurulan modellerin ise anlamlı olmadığı ($p < ,050$) görülmüştür (Tablo 5).

Tablo 5: Siyasetle İlgili Düşünceler ve Çatışmacı Söylem

		Tolerance	VIF
Türkiye'deki Siyasetin Ülkenin Sorunlarını Çözeceğine İnanıyorum	= 2,541	+ -,202 Küçümseme ve Kutuplaştırma (,026)	,548 1,825
		+ ,147 Suçlama ve Tehdit (,115)	,516 1,939
		+ -,117 Yaftalama (,172)	,611 1,637
	$R^2=,044$; $F_{(3-217)}=3,291$; $P=,022$; $DW:2,096$		
Türkiye'deki siyasetçileri güvenilir buluyorum.	= 2,115	-,153 Küçümseme ve Kutuplaştırma (,092)	,548 1,825
		+ ,240 Suçlama ve Tehdit (,011)	,515 1,941
		-,141 Yaftalama (,103)	,610 1,638
	$R^2=,038$; $F_{(3-217)}=2,825$; $P=,040$; $DW:1,818$		
Siyasetin Toplumunu Kutuplaştırdığını Düşünüyorum	= 2,146	,104 Küçümseme ve Kutuplaştırma (,245)	,538 1,857
		+ ,171 Suçlama ve Tehdit (,064)	,510 1,960
		,067 Yaftalama (,426)	,606 1,650
	$R^2=,089$; $F_{(3-214)}=6,869$; $P=,000$; $DW:2,078$		
Ülkenin Siyasi Geleceği Adına Büyük Kaygı Duyuyorum	= 2,363	,249 Küçümseme ve Kutuplaştırma (,005)	,547 1,830
		+ ,021 Suçlama ve Tehdit (821)	,514 1,946
		,076 Yaftalama (,360)	,611 1,637
	$R^2=,098$; $F_{(3-216)}=7,681$; $P=,000$; $DW:2,042$		
Siyasetin Çıkar Odaklı Olduğunu Düşünüyorum	= 2,341	,107 Küçümseme ve Kutuplaştırma (,240)	,547 1,828
		+ ,075 Suçlama ve Tehdit (,427)	,511 1,955
		,134 Yaftalama (,122)	,605 1,654
	$R^2=,072$; $F_{(3-210)}=5,382$; $P=,001$; $DW:2,026$		
Siyaseti Saygın Bir Uğraş Olarak Görüyorum	= 2,626	-,135 Küçümseme ve Kutuplaştırma (,210)	,504 1,985
		+ ,281 Suçlama ve Tehdit (,010)	,506 1,976
		-,262 Yaftalama (,009)	,592 1,690
	$R^2=,072$; $F_{(3-163)}=4,109$; $P=,008$; $DW:1,793$		
Ülkemizdeki Siyasetçilerin Sözlerine Güvenmiyorum	= 1,722	-,023 Küçümseme ve Kutuplaştırma (,787)	,549 1,821
		+ ,247 Suçlama ve Tehdit (,006)	,516 1,938
		,148 Yaftalama (,072)	,611 1,637
	$R^2=,115$; $F_{(3-218)}=9,342$; $P=,000$; $DW:2,279$		
Siyasi Bir Kimliğim Olsun İsterim	= 2,585	,122 Küçümseme ve Kutuplaştırma (,183)	,544 1,838
		+ ,021 Suçlama ve Tehdit (,826)	,514 1,946
		-,190 Yaftalama (,031)	,593 1,686
	$R^2=,024$; $F_{(3-217)}=1,762$; $P=,155$; $DW:1,842$		
Herhangi bir siyasal organizasyonda yer almayı istemem	= 2,949	-,047 Küçümseme ve Kutuplaştırma (,606)	,548 1,825
		+ ,058 Suçlama ve Tehdit (,541)	,516 1,940
		,146 Yaftalama (,094)	,604 1,654
	$R^2=,026$; $F_{(3-216)}=1,874$; $P=,135$; $DW:2,035$		
Siyasetin toplumda birleştirici bir rol oynadığını düşünüyorum	= 2,876	-,020 Küçümseme ve Kutuplaştırma (,823)	,548 1,826
		+ ,109 Suçlama ve Tehdit (,247)	,515 1,941
		-,074 Yaftalama (,391)	,604 1,657
	$R^2=,032$; $F_{(3-218)}=2,342$; $P=,074$; $DW:2,082$		
Siyasetçilere Büyük Saygı Duyuyorum	= 2,909	-,193 Küçümseme ve Kutuplaştırma (,035)	,552 1,812
		+ ,086 Suçlama ve Tehdit (,361)	,519 1,927
		,004 Yaftalama (,961)	,608 1,645
	$R^2=,023$; $F_{(3-217)}=1,700$; $P=,168$; $DW:2,170$		
Oy Kullanma Yaşına Gelen Her Vatandaş Seçimlerde Mutlaka Oy Kullanmalıdır	= 4,202	-,067 Küçümseme ve Kutuplaştırma (,524)	,529 1,890
		+ ,048 Suçlama ve Tehdit (,652)	,524 1,908
		-,015 Yaftalama (,884)	,578 1,731
	$R^2=,003$; $F_{(3-173)}=,186$; $P=,906$; $DW:1,765$		

P değerleri parantez içinde verilmiştir

Çatışmacı söylemin araştırmaya katılanların siyaset ve siyasetçiyle ilgili düşüncelerine olan etkileriyle ilgili yapılan analizler genel olarak değerlendirildiğinde; çatışmacı söylemin siyaset ve siyasetçiyle ilgili algılar üzerinde anlamlı bir etki oluştursa da oldukça düşük bir açıklayıcı olduğu söylenebilir. Araştırmada genellikle çatışmacı söylem türü olarak tanımlanan küçümseme ve kutuplaştırma ile yaftalama söylem türlerinin araştırmaya katılanların siyaset ve siyasetçiye olan olumlu algılarına negatif

yönlü bir etki yaptığı; suçlama ve tehdit söylem türünün ise olumlu algılar üzerinde pozitif yönlü bir etki gösterdiği söylenebilir. Dolayısıyla küçümseme ve tehdit ile yaftalama türü söylemin araştırmaya katılanlar tarafından olumsuzlanan bir söylem olduğu, suçlama ve tehdidin ise bir meydan okuma yöntemi olarak algılanabileceği söylenebilir. Bu anlamda araştırmaya katılanların siyaset ve siyasetçiye dönük bazı algıları ile çatışmacı söylem etki analizlerine aşağıda değinilmiştir.

Araştırma sonuçları çatışmacı söylemin “Türkiye’deki siyasetin ülkenin sorunlarını çözeceğine inanıyorum.” algısı üzerinde anlamlı ($p=,022$) bir açıklayıcı olduğunu göstermiştir. Açıklama oranı ise yüzde 4.4 olarak gerçekleşmiştir. Araştırmada çatışmacı söylem türü olarak tanımlanmış olan küçümseme ve kutuplaştırma söyleminin siyasetin ülkenin sorunlarını çözeceğine olan inanç üzerinde anlamlı bir etken olduğu ancak bu etkinin negatif yönlü olduğu görülmüştür. Dolayısıyla küçümseme ve kutuplaştırma söylem türünde meydana gelebilecek bir artış siyasetin ülkenin sorunlarını çözebileceğine olan inancı yüzde 20.2 oranında azaltmaktadır (Tablo 5).

Çatışmacı söylem “Türkiye’deki siyasetçileri güvenilir buluyorum.” algısı üzerinde anlamlı ($p=,040$) bir açıklayıcıdır. Dolayısıyla araştırmaya katılanların Türkiye’deki siyasetçileri güvenilir buldukları konusundaki inançlarının yüzde 3,8’i çatışmacı söyleme bağlıdır. Suçlama ve tehdit türü söylem bu algı üzerinde anlamlı ve pozitif yönlü bir etki oluştururken; küçümseme ve kutuplaştırma ile yaftalama söylemi anlamlı bir etki oluşturmamıştır. Bu bakımdan suçlama ve tehdit söylem türünde meydana gelebilecek bir artışta yüzde 24 oranında siyasetçilere olan güven artmaktadır (Tablo 5).

Araştırmaya katılanların “Ülkenin siyasi geleceği adına büyük kaygı duyuyorum.” algısı bakımından çatışmacı söylem anlamlı ($p=,000$) bir açıklayıcıdır. Bu açıklama oranı ise yüzde 9.8’dir. Çatışmacı söylem türleri incelendiğinde; küçümseme ve kutuplaştırma türü söylem bu kaygı üzerinde anlamlı ve pozitif yönlü bir etki oluştururken; suçlama ve tehdit ile yaftalama açısından anlamlı bir etki oluşmamıştır. Dolayısıyla küçümseme ve kutuplaştırma türü söylemde meydana gelebilecek bir artış, araştırmaya katılanların ülkenin siyasi geleceği hakkında duyduğu büyük kaygıyı yüzde 24.9 oranında artırmaktadır (Tablo 5).

Araştırmaya göre çatışmacı söylem siyasetin saygın bir uğraş olarak görülmesi üzerinde anlamlı ($p=,008$) bir açıklayıcıdır. Açıklama oranı yüzde 7.2’dir. Diğer bir ifadeyle, araştırmaya katılanların siyaseti saygın bir uğraş olarak görmelerinin yaklaşık yüzde 7’si siyasetçinin kullandığı çatışmacı söyleme dayalıdır. Suçlama ve tehdit ile yaftalama söylem türleri siyasetin saygın bir uğraş olduğu algısı üzerinde anlamlı bir etki oluştururken; küçümseme ve kutuplaştırma söylemi bu algı üzerinde anlamlı bir etkiye sahip değildir. Buna göre suçlama ve tehdit faktöründe meydana gelecek bir artış pozitif yönlü bir etki ile siyasetin saygın bir uğraş olduğu algısını yüzde 28.1 oranında artırırken; yaftalama faktöründe gerçekleşebilecek bir artış negatif yönlü bir etki ile siyasetin saygın bir uğraş olduğu inancını yüzde 26.2 oranında azaltmaktadır (Tablo 5).

Araştırmaya katılanların Türkiye’deki siyasetçilerin sözlerine güvenmeme durumları çatışmacı söylem tarafından anlamlı ($p=,000$) bir şekilde açıklanmakta ve açıklama oranı yüzde 11.5’tir. Küçümseme ve kutuplaştırma ile yaftalama söylem türü siyasetçilerin sözlerine güvenme konusunda anlamlı bir etki oluşturmazken, anlamlı bir etkiye sahip olan suçlama ve tehdit söyleminde meydana gelebilecek bir artış siyasetçilerin söylemine güvenmeme algısını yüzde 24,7 oranında artırmaktadır (Tablo 5).

Sonuç

Araştırma siyasetçilerin kullandığı söylemin üniversite öğrencilerinin siyaset ve siyasetçi ile ilgili düşünceleri üzerindeki etkilerini ele almaktadır. Bu bakımdan çalışmada ilk önce siyasette kullanılan söylem türüyle ilgili bir tanımlama yapılmıştır. Siyasal söylem teorik olarak uzlaşmacı ve çatışmacı söylem olmak üzere iki alt başlıkta ele alınmıştır. Her iki alt başlık için söylem türlerinin ayrı ayrı tanımlanabilmesi için oluşturulan soru formu aracılığıyla elde edilen verilerin keşfedici faktör analizine tabi tutulmasıyla hem uzlaşmacı hem de çatışmacı söylem başlıkları için alt söylem türleri tanımlanmıştır. Bu analizler sonucunda uzlaşmacı söylem için “hoşgörü ve sağduyu”, “birleştirici” ve “müzakere” alt başlıklarında söylem türleri isimlendirilmiştir. Çatışmacı söylem için ise “küçümseme ve kutuplaştırma”, “tehdit ve suçlama” ve “yaftalama” alt başlıklarında söylem türleri tanımlanmıştır.

Çalışmada siyasal söylemle ilgili araştırma soru formunda yer alan maddeler için 5’li Likert Ölçeğiyle cevaplar alınmıştır. Bu bağlamda çatışmacı üsluptaki maddeler araştırmaya katılanlar tarafından genellikle “katılıyorum” olarak cevaplanırken; uzlaşmacı üslup için genel olarak “katılmıyorum” şeklinde cevaplar alınmıştır. Dolayısıyla araştırmaya katılan öğrenciler siyasilerin genellikle çatışmacı bir üsluba

sahip olduğu yönünde kanaat belirtmişlerdir. Uzlaşmacı üslubun siyasiler tarafından kullanıldığı görüşüne katılmadıkları yönünde cevaplar vermişlerdir.

Araştırmanın ikinci bölümünde araştırmaya katılan öğrencilerin siyasetle ilgili hem olumlu hem de olumsuz algıları belirlenmiş ve bu algılar üzerinde siyasal söylem türünün etkisi ele alınmıştır. Elde edilen verilere ait ortalamalar araştırmaya katılan öğrencilerin genellikle siyaset ve siyasetçi ile ilgili olumlu düşüncelere katılmadıklarını; olumsuz düşüncelere ise katıldıklarını göstermiştir. Bu bakımdan araştırmaya katılanların siyaset ve siyasetçi ile ilgili olumsuz bir algıya sahip oldukları söylenebilir.

Araştırmaya katılanların siyaset ve siyasetçi ile ilgili düşünceleri üzerinde siyasal söylemin etkisine bakıldığında; genel olarak uzlaşmacı üslubun araştırmaya katılanların siyasetle ilgili olumlu düşüncelerini güçlendirdiği sonucuna varılmıştır. Özellikle uzlaşmacı söylemin alt başlığı olan hoşgörü ve sağduyulu söylem türü araştırmaya katılanların siyaset ve siyasetçi ile ilgili olumlu düşünceleri üzerinde daha yüksek oranlarda anlamlı bir etken olarak ortaya çıkmıştır. Çatışmacı söylemin bu algılar üzerindeki etkisi incelendiğinde ise araştırmaya katılanların siyaset ve siyasetçi ile ilgili düşünceleri üzerinde genellikle düşük oranlarda bir açıklayıcı olduğu görülmüştür. Bu çerçevede özellikle küçümseme ve kutuplaştırma ile yaftalama söylem türünün araştırmaya katılanların siyaset ve siyasetçi ile ilgili algıları üzerinde olumsuz bir etkiye sahip olduğu söylenebilir.

Bu araştırma giderek siyasetten uzaklaşan, siyasete ilgi duymayan ya da siyasete güvensizlik duymaya başlayan üniversite gençliğinin bu davranışında siyasal söylemin etkisini ele almaktadır. Ekonomik kaynak sıkıntısı ve olasılıklı bir örneklem seçme imkansızlığı nedeniyle olasılıksız örneklem türüne dayalı bir yöntemle gerçekleştirilen bu çalışmanın sonuçları, üniversite gençliği için yapılabilecek bir genelleme açısından düşük bir temsile sahiptir. Ancak bu çalışma keşfedici faktör analiziyle siyasal söylem türlerini tanımlamış ve bu söylem türlerinin öğrencilerin siyaset ve siyasetçi ile ilgili algıları üzerindeki etkilerine dönük bir tespit yapmıştır. Bundan sonraki çalışmalarda çatışmacı ve uzlaşmacı söylem açısından bir ölçeklendirme çalışması ve olasılıklı bir örneklemle bütün üniversite gençliğine genellenebilecek bir etki analizi yapılabilir.

KAYNAKÇA

- Aktaş, Ş. (2007). *Edebiyatta Üslup ve Problemleri*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Başarır, M. (2015). Siyasal İletişim Sürecinde Lider Üslubunun Seçmen Davranışlarındaki Rolü Üzerine Bir Araştırma. Konya: Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsünde Halkla İlişkiler ve Tanıtım Anabilim Dalında Kabul Edilmiş Doktora Tezi.
- Başarır, M. (2018). Siyasal İletişim Sürecindeki Metaforik Üsluba İlişkin Betimleyici Bir Çalışma. *Erciyes İletişim Dergisi*, 6(1), 625-639.
- Bennett, W. (2000). *Politik İlüzyon ve Medya*. (S. Say, Çev.), İstanbul: Nehir Yayınları.
- Bilgin, M. (2020). Siyaset ve Üslup. 08 28, 2020 tarihinde https://www.tbmm.gov.tr/eyayin/GAZETELER/WEB/MECLIS%20BULTENI/2469_2009_0000_0156_0000/0044.pdf, adresinden alındı
- Çalışkan, A. (2014). Üslup ve Üslupbilim Üzerine-1: İlk Belirlemeler. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 7(34), 29-52.
- Çelik, H., & Ekşi, H. (2008). Söylem Analizi. *Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Dergisi*, 99-117.
- Çobanoğlu, Ş. (2007). *Susunluk Sarmalı ve Siyasal İletişim*. İstanbul: Fide Yayınları.
- Çoşkun, R., Altunışık, R., Bayraktaroğlu, S., & Yıldırım, E. (2015). *Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri*. Sakarya: Sakarya Kitabevi.
- Devran, Y. (2004). *Siyasal Kampanya Yönetimi*. İstanbul: Odak İletişim.
- Durmuş, İ. (2020). Üslup. 08 30, 2020 tarihinde https://openaccess.29mayis.edu.tr/xmlui/bitstream/handle/20.500.12723/1236/2012_42_DURMUSI3.pdf?sequence=1 adresinden alındı
- Edgar, A., & Sedgwick, P. (2007). *Kültürel Kuramda Anahtar Kavramlar*. (M. Karasahan, Çev.), İstanbul: Açılım Kitap.
- Faucheux, R. (2002). *Running for Office*. New York: M. Evans & Company.
- Johnson Cartee, K., & Copeland, G. (1997). *Inside Political Campaigns: Theory and Practice*. London: Praeger.
- Kalaycı, Ş. (2006). Faktör Analizi. Ş. Kalaycı içinde, *SPSS Uygulamalı Çok Değişkenli İstatistik Teknikleri* (s. 321-331). Ankara: Asil Yayınları.
- Kayış, A. (2006). Güvenilirlik Analizi. Ş. Kalaycı içinde, *SPSS Uygulamalı Çok Değişkenli İstatistik Teknikleri*. (s. 403-419), Ankara: Asil Yayınları.
- Kurtulmuş, K. (2006). *Araştırma Yöntemleri*. İstanbul: Türkmen Kitabevi.
- Lilleker, D. (2013). *Siyasal İletişim: Temel Kavramlar*. (Y. Devran, A. Nas, B. Ekşi, & Y. Göksun), İstanbul: Kaknüs Yayınları.
- Meinhof, U. (2008). Söylem. W. Outhwaite içinde, *Modern Toplumsal Düşünce Sözlüğü*. (s. 733-735), İstanbul: İletişim Yayınları.
- Meriam Webster. (tarih yok). 08 29, 2020 tarihinde Meriam Webster: <https://www.merriam-webster.com/dictionary/discourse> adresinden alındı
- Önal, M. (2008). Edebi Dil ve Üslup. *AÜ Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*(36), 23-47.
- Sözen, E. (1999). *Söylem*. İstanbul: Paradigma Yayınları.
- TDK. (tarih yok). 08 29, 2020 tarihinde Türk Dil Kurumu Sözlükleri: <https://sozluk.gov.tr/> adresinden alındı